

Dějepis poznámky

Jméno:

Třída:

Mgr. Klimešová Jana

Požadavky na klasifikaci

- ✓ ústní zkoušení min. 1x za školní rok
- ✓ prověrky 100%
- ✓ referáty
- ✓ poznámky
- ✓ aktivní účast v hodinách

Referát

- ✓ Prezentace Powerpoint (či jiné)
- ✓ Max. 30 vět
- ✓ Obrazové přílohy
- ✓ Ústní projev
- ✓ Závěrečné shrnutí pro zápis do sešitu (max. 10 bodů)

Úvod do dějepisu

- [] = souhrn událostí, které se staly v určitém časovém sledu ve světě
- [] = společenská věda, seznamuje s historií lidstva (národní i obecné dějiny), dokazuje, že dějiny mají svůj řád a vnitřní logiku, nejsou to jen náhodné události

Význam studia dějepisu

- poznání vývoje společnosti
- poučení pro přítomnost, porozumění současnosti
- pohled na svět v souvislostech, orientace ve světě

Historické prameny

Prameny jsou zdroje informací o minulosti, umožňují zkoumání a hodnocení minulosti

- hmotné – pozůstatky člověka a jeho činností
- [] – kroniky, dopisy, knihy, noviny, letáky apod.
- ústní tradicí předávané – mýty, pověsti, písně
- obrazové – mapy, atlasy, kresby, fotky
- zvukové, [] – filmy, videokazety, CD, CD ROMY

Interpretace dějin

= způsob, jakým jsou dějiny vykládány

Historik je při výkladu dějin ovlivněn:

- dobou, ve které žije
- [] []
- politickou a náboženskou orientací
- svým sociálním postavením
- []

Každá doba si přizpůsobuje výklad dějiny svým politickým cílům.

Periodizace dějin

- Pravěk – od nejstarších dob (vzniku člověka) do výskytu písemných památek
- [] – do pádu západořímské říše 476
- Středověk – do objevení Ameriky []
- Novověk – do 20. století
- [] dějiny – od 1. světové války

1. Světová válka 1914-1918

Svět před válkou

- boj o trhy, závody ve zbrojení, snaha udržet, rozšířit nebo získat nové kolonie
- Německo: nejagresivnější, velmi mocný stát, ale malé kolonie – snaha o nové rozdělení světa, obavy z Francie a Ruska
- Rakousko-Uhersko: mocenské záměry na Balkáně, 1908 anexe Bosny a Hercegoviny
- Rusko: snaha vytlačit Rakousko-Uhersko z Balkánu
- Francie: snaha získat zpět Alsasko-Lotrinsko (přišlo o něj při válce s Německem) – velké zásoby železné rudy

Nepřátelské bloky

- 1882 [] – Německo, Rakousko-Uhersko, Itálie – později nazývány Ústřední mocnosti
- 1907 [] – Rusko, Francie, Británie
- Neutralitu vyhlásily: Švédsko, Norsko, Dánsko, Nizozemsko, Španělsko, Švýcarsko, zpočátku i USA

Záminka konfliktu

- Záminka konfliktu: atentát na Ferdinanda d'Este (rakouský následník trůnu) a jeho manželku v Sarajevu [] – o měsíc později vyhlásilo RU válku Srbsku

1. Světová válka

- světová válka je první velký celosvětový konflikt,
- do války zataženo 34 států z 54, padlo 10 mil. vojáků, 20 mil. zraněno
- hlavní tíha války v Evropě – rozhodující válčiště, zpusťšené oblasti
- zákopová válka, využití technického pokroku (letadla, tanky, ponorky, chemické zbraně)
- válka o nové rozdělení světa

Průběh války

- 16.8. 1914 německý útok na Francii → 5-15.9. 1914 [] Němci zastaveni – následovala snaha obejít nepřítele – boj o pozice – válka se změnila v zákopovou
- březen 1915 b. u Yper – poprvé použity bojové plyny – zemřelo 15 tis. mužů
- únor-září [] b. u Verdunu (600 tis. obětí) fr. a br. vojska se ubránila
- červenec-listopad 1916 [] – spojencům se nepodařilo porazit vojska ÚM
- noví spojenci na obou stranách: Dohoda – Srbsko, Itálie, Řecko, Rumunsko ..., ÚM – Turecko a Bulharsko

- vyčerpání a neschopnost obou stran dosáhnout většího úspěchu → poč. 1917 hospodářská, sociální a politická krize válčících států – přiděly potravin i jiného zboží, prodloužení pracovní doby, ženy nahradily muže v práci, trh ovládly náhražky
- obrat ve válce způsobily až [] v Rusku a vstup USA do války

Rusko 1917

- válka odhalila slabiny Ruska, hospodářství nestačilo zabezpečit ani vojáky ani civilisty → stávky → březen abdikace cara Mikuláše II. (krátce na to i s rodinou zavražděn)
- v zemi vládla Prozatímní vláda – v čele [], liberální, snaha obnovit pořádek v zemi, udržet východní frontu a zavést reformy
- 7. listopadu 1917 [] – bolševici (radikální socialisté) svrhli prozatímní vládu, v čele [] („Půda, mír a chléb“)
- 3.3. 1918 uzavřen separátní mír s Německem v Brestu Litevském

USA a konec války

- USA podporovaly Dohodu, zásoby surovin, potravin, munice, peněžní půjčky
- Německo potápělo i neutrální americké lodě
- snaha Německa vyprovokovat Mexiko k válce s USA
- → vstup USA do války duben 1917
- V létě 1918 Němci zatlačeni až k hranicím Německa → Německo musí žádat o příměří, císař [] abdikoval
- [] podepsáno příměří v Compiègne

Meziválečné období

Pařížská mírová konference

- Zúčastnilo se 27 států podílejících se na vítězství Dohody
- Nezúčastnilo se [] – probíhala zde občanská válka
- Vítězné státy chtěly kompenzaci ztrát, chtěly si diktovat podmínky
- Poražené státy byly pozvány jen, aby podepsaly podmínky míru.

Mírové smlouvy

- Podepsány v červnu 1919 ve [] a září 1919 v []
- Německo: ztráta všech něm. kolonií, ztráta 1/8 území, demilitarizace Porýní, zrušena všeobecná branná povinnost, armáda jen 100 tisíc mužů, zakázáno vojenské loďstvo, placení válečných reparací (náhrady za válku)
- Rakousko: rozpad Habsburské monarchie, vznik nových nástupnických států (ČSR, Maďarsko, Jugoslávie, Polsko ...), zákaz spojení s Německem

Svět po válce

- 1919 vznik Německé republiky
- [] vznik Sovětského svazu (+ vznik Litvy, Lotyšska a Estonska)
- 1923 vznik []
- rozšíření demokracie v Evropě
- USA hosp. nejsilnější stát světa (ekonomicky vydělá na válce USA, Kanada, Austrálie, Nový Zéland a Japonsko)
- Ve 20. letech se rozmohl politický i náboženský pacifismus odmítající válku
- 1919 vznikla také [] - světová mezinárodní organizace států, se sídlem v Ženevě, jejím cílem bylo zajistit mír a spolupráci národů a řešení sporů jednáním. Vytvořen také smírčí soud v Haagu.

Mezinárodní politika

- 1921-22 [] konference – rozdělení sfér vlivu v Tichomoří (USA, VB, Francie, Japonsko)
- 1922 smlouva v [] (Něm., Rus.) – odpuštění reparací a vzájemná hospodářská pomoc
- 1926 [] – určení hranic Německa, Francie a Belgie

- 1928 podepsán v Paříži [] = dohoda o odmítnutí války jako prostředku mezinárodní politiky; závazek postavit válku jako prostředek státní politiky mimo zákon
- [] Mnichovská dohoda (VB, Fr., It., Něm.) – ČSR muselo Německu odstoupit část svého území, tzv. Sudety

Politika apeasementu

- = politika ústupků a usmiřování, oddálení válečného konfliktu ustupováním
- neintervence ve španělské válce
- Anglie chtěla zabránit válce, ustupování Hitlerovým požadavkům, doufali, že mu bude střední Evropa stačit

Světová hospodářská krize

- [] - zasáhla všechna odvětví - zemědělství, průmysl i bankovníctví, zahraniční obchod, hluboký pokles průmyslové výroby (53 % Německo), vysoká nezaměstnanost (30,1 % Německo)
- z nadúrody obilí v USA → pokles celosvětových cen
- než trh stihl zareagovat, došlo [] (Černý pátek) ke krachu na newyorské burze, na Wall Street (následoval krach mnoha am. bank, pokles výroby v mnoha průmyslových odvětvích)
- rozšíření krize do Evropy a do států nejvíce závislých na USA
- krize prohlubována nekoordinovaností vlád vyspělých zemí, každý se snažil vyvést z krize své domácí hospodářství
- k malému ekonomickému zotavení došlo po roce 1933, pokrizová deprese ale trvala až do konce 30. let - oživení přinesl až přechod k válečnému hospodářství
- Důsledkem bylo zhoršení životní úrovně obyvatelstva a následná sociální nespokojenost - vzrůst popularity [] hnutí (nacismus v Německu) a vůdců, kteří oslabovali důvěru v demokracii jako optimálního spol. modelu

Růst fašismu v Evropě

- [] fašistický puč v Itálii, v čele Benito Mussolini, postupně zlikvidována parlamentní demokracie, od 1926 fašistický stát
- 1919 v Německu založena NSDAP, [] vyhrála volby, [] říšským kancléřem, utužování nacistického režimu
- [] vítězí ve Španělsku ve volbách fašistická strana – vypukne občanská válka, až do roku [], nastolen fašistický režim gen. Franca

Sovětské Rusko

- březen 1917 revoluce, car [] abdikoval, vznik republiky, v čele prozatímní vláda (Kerenskij)
- Listopad 1917 – Velká říjnová revoluce – převzetí moci bolševiky, v čele V.I. Lenin, car s rodinou popraven, Rusko vystoupilo z 1. světové války
- [] – občanská válka, vítězí bolševici
- 1922 založen SSSR – Svaz sovětských socialistických republik
- 1924 Lenin umírá, jeho nástupcem je J.V. Stalin
- [] zemědělství, industrializace hospodářství, perzekuce obyvatelstva ([])
- Pokles životní úrovně, hladomory

Totalitarismus

Všeobecné znaky totalitního hnutí

- vláda jedné strany – tzv. „**totalitní**“, velice centralizovaná
- potlačení nebo vytlačení opozice – represe, rozsáhlá kontrola
- potlačení jakékoli formy zastupitelského systému (demokracie)
- **všechny** oblasti života podřízeny ideologii
- neustále vyžadovaná **totalitní** aktivita (ovšem řízená a kontrolovaná)
- stát ovlivňuje veškeré konání společnosti
- podřízení jedince celku, kolektivismus
- absence kontroly moci, ignorování zákonů, bezohledné prosazování cílů
- oficiální ideologie – označení nepřítele, neomylnost, **totalitní**

Fašismus a jeho znaky

- zpochybnění rozumu, zdůraznění emocí
- **totalitní** – právo na existenci mají jen ti nejsilnější, odmítání humanismu, soucitu
- vůdcovský princip – rozdělení společnosti na elitu a masy
- sociální jistoty pro dělníky, kontrola státu nad ekonomikou – kontrola mezd, zákaz stávek
- bezpodmínečná poslušnost občana vůči státu
- **totalitní** (přesvědčení o výjimečných kvalitách národa, účelová interpretace), vyvyšování vlastního národa

Nacismus a jeho znaky

- vychází z fašismu, stejné znaky
- základem rasismus a antisemitismus
- nejvyšší rasa je **totalitní** – tvořivá, výjimečná, nadřazená, ostatní rasy ne tak dokonalé
- **totalitní** označení za nositele veškerého zla – pronásledování, vylučování ze společnosti, holocaust
- antibolševický postoj, pronásledování

Socialismus a jeho znaky

- princip **totalitní** – všichni se mají mít stejně dobře
- sociálně spravedlivá společnost
- **totalitní** řízená ekonomika
- upřednostňování práv a zájmů kolektivu

- výrobní prostředky (továrny, kolchozy ...) mají patřit všem, celé společnosti
- likvidace společenských tříd
- potírání náboženství
- zákaz cestování
- kontrola života občana – i soukromého života, společné trávení volného času ...
- povinnost podílet se na práci pro společnost - brigády

2. světová válka

Příprava na válku

- Říjen 1938 rozhodl Hitler o likvidaci ČSR, do Berlína pozván J. Tiso, pod pohrůžkou vytvořen 14.3. 1939 samostatný Slovenský štát
- Do Berlína pak pozván Emil Hácha, donucen podepsat souhlas s vytvoření Protektorátu Čechy a Morava, [] celé území obsazeno vojensky
- VB a Francie přešly k politice poskytování záruk ohroženým zemím (Polsko, Holandsko, Švýcarsko, Řecko, Rumunsko)
- SSSR vyjednávalo s Německem o dohodě, v srpnu 1939 podepsán pakt []
- To vše povzbudilo Hitlera k rozpoutání války

Počátek války

- největší ozbrojený konflikt v dějinách lidstva
- 2 bloky: 1) Německo, Itálie, Japonsko a další
2) Spojenci: Velká Británie, USA, SSSR, fr. odboj
- pomyslné pokračování 1. světové války
- [] přepadlo Německo Polsko → 3.9. vyhlásili VB a Francie válku Německu – do dubna 1940 stály jednotky spojenců u Maginotovy linie nečinně - tzv. [] válka, Polsko padlo na konci září a bylo rozděleno mezi Německo a SSSR

Západní a severní Evropa

- jaro 1940 útok Německa na severní a západní Evropu → duben obsazeno Dánsko, červen Norsko, od května tažení na Nizozemí, Belgii, Lucembursko a Francii
- 10.6. 1940 vstoupila do války Itálie
- [] kapitulace Francie, část fr. jednotek odešlo do VB, pod vedením Ch. de Gaulla formován zahr. odboj (pozice v koloniích), jižní část Fr. s centrem ve Vichy obsazena až 1942
- srpen 1940-květen 1941 letecká [], Němci utrpěli první významnou porážku → postup Německa na Balkán

Balkán a Afrika

- válku na Balkáně začala Itálie: 1940 útok proti Řecku, poraženo s pomocí Německa, 1941 poražena Jugoslávie
- 1940 italská vojska obsadila britské državy ve východní Africe, útok na S Afriku, útok odražen, na pomoc německé [] pod velením Erwina Rommela
- 1942 německo-italské sbory zastaveny u El Alamejnu
- od listopadu 1942 na pomoc USA, [] něm. a it. vojska v Africe kapitulovala

Východní fronta

- listopad 1939-březen 1940 válka SSSR x Finsko (odmítlo sovětské územní požadavky), Finsko kapitulovalo, muselo podstoupit území Karelské šíje
- SSSR anektoval Estonsko, Litvu a Lotyšsko, část území Rumunska (Bukovina, Besarábie)
- [] přepadlo Německo SSSR, 3 strategické směry útoku → Leningrad, Moskva a jižní oblasti
- prosinec 1941 Němci zastaveni před Moskvou, sovětská protiofenziva
- jaro 1942 [] – Němci zastaveni, poč. roku 1943 museli kapitulovat
- červenec-srpen 1943 velká tanková [], vítězství sovětů, sovětská ofenziva, osvobození Ukrajiny, Krymu, Kavkazu
- 1944 prolomena blokáda Leningradu, Rudá armáda převzala na východní frontě iniciativu

Tichomoří

- 7.12. 1941 útok Japonska na [] → vstup USA do války
- 1941-1942 obsadili Japonci Barmu, Filipíny, Hongkong, Fr. Indočínu (Vietnam), Niz. východní Indii (Indonésii), Malajsii, Singapur, Thajsko a tichomořské ostrovy
- květen 1942 b. v Korálovém moři – zastaven útoku na Austrálii
- 3.-7. 6. 1942 letecká [] Japonci poraženi, USA a spojenci pak dobývali okupovaná japonská území

Osvobozování Evropy

- léto 1943 vylodění spojenců na Sicílii (D. Eisenhower), obsazení ostrova a útok na Itálii
- září 1943 kapitulace Itálie, sever Itálie okupovali Němci a zbytky italských jednotek – tvrdé boj až do konce války
- [] invaze spojeneckých vojsk v Normandii → otevření západní fronty v Evropě – Německo tak bojovalo na Z, V i J
- osvobozena Francie a Belgie, v září 1944 byli spojenecké jednotky na hranicích Německa
- aktivizace národně osvobozeneckých hnutí v okupovaných zemích
- [] mohutné varšavské povstání – potlačeno
- léto 1944 převrat v Rumunsku a Bulharsku – státy se připojili ke Spojencům
- říjen 1944 převrat v Maďarsku, současně Sověti osvobodili Srbsko, spojenci se vylodili v Řecku
- poslední pokus o zastavení Spojenců operace v Ardenách na přelomu 1944/1945
- [] se americké a sovětské armády setkaly v Torgau na Labi

- 2.5. 1945 pád Berlína, Hitler mezitím spáchal sebevraždu
- 7.5. 1945 podepsána v Remeši kapitulace Německa (Alfred Jodl)
- válka v Evropě skončila oficiálně [] ve 23.01 hod.

Konec války

- V Tichomoří válka pokračovala, USA osvobodili Filipíny, vylodili se na Okinawě a Iwodžimě
- postupné osvobozování jihovýchodní Asie
- 6.8. 1945 a 9.8. 1945 svrženy atomové pumy na [] a [] → zlomena japonská vůle k odporu
- 8.8. 1945 vyhlásil Japonsku válku SSSR – obsadil jižní Sachalin, Kurilské souostroví, severní Čínu a Koreu
- [] podepsána kapitulace Japonska na letadlové lodi Missouri, okupační správa Japonska svěřena D. MacArthurovi

Holocaust (šoa)

Židé

- V 1. století přišli Židé o své území v Palestině
- Židé tak přicházeli na ostatní kontinenty, většinou jako obchodníci s orientálním zbožím, na svých obchodních stezkách začali budovat osady
- Jejich náboženské a kulturní zvyklosti byli příčinou diskriminace
- Navíc křesťanství označilo Židy za vrahy Ježíše Krista
- Židé tak začali být omezováni nejen v náboženském, ale i praktickém životě
- Nuceni žít v [redacted], kde byli odděleni od většinového obyvatelstva
- Ghetto je městská část ohrazená hradbami a vyčleněná pouze pro Židy, kdo chtěl ghetto opustit, musel splnit zvláštní podmínky – jednou z nich bylo, že musel nosit nějaké označení, že je Žid. Většinou mívalo žlutou barvu.
- Židé nesměli vlastnit ani si pronajímat půdu, ani na ní pracovat, řemeslo mohli vykonávat pouze v ghettu, nejčastěji tak Židé pracovali jako finančníci, maloobchodníci či lékaři
- Postavení Židů se zlepšilo až v [redacted], kdy byli zrovnoprávněni s ostatním obyvatelstvem
- Přesto řada středověkých protižidovských postojů přežívá dodnes

Antisemitismus

= projevy [redacted] vůči Židům

- Na konci 19. století dochází ke společenské krizi, do popředí se derou radikální hnutí, Židé jsou opět označováni za viníky špatné situace
- Antisemitismus se stal programem mnoha politických stran

Konečné řešení židovské otázky

- Září 1935 přijaty [redacted] – Zákon o říšském občanství, zbavil občanství a politických práv veškeré neárijské obyvatelstvo, Zákon na ochranu německé krve a německé cti zakazoval smíšená manželství
- 1938 křišťálová noc – drancování židovských obchodů, pálení synagog
- Po anšlusu Rakouska se snaha Židů o emigraci zvýšila, bylo ale jen málo zemí, které byly ochotné je přijmout.
- Po dobytí Polska (2 miliony Židů) bylo jasné, že není Židy, kam vysídlit, proto se začala zřizovat ghetta, která měla být přechodnou stanicí před konečným řešením
- Při postupu německé armády do SSSR po roce 1941 byly vyčleněny zvláštní oddíly tzv. Einsatzgruppen, které měly za úkol bojovat proti ideologickým odpůrcům – Židům a komunistům, tyto jednotky vyvraždily 1,25 milionu židů

- Na jaře 1941 padlo i definitivní rozhodnutí o vyhlazení Židů žijících v Říši, pod německou sféru vlivu v té době spadalo [] Židů
- Vraždění probíhalo ve vyhlazovacích táborech (Belzec, Sobibor, Treblinka) pomocí výfukových plynů
- Od roku [] směřovaly všechny transporty do Osvětimi, kde bylo vraždění efektivnější, byl používán plyn Cyklon B
- Některé země, které byly v nacistické sféře vlivu (ale nebyly okupovány vojensky) sice praktikovaly norimberské zákony, ale k transportům posílaly pouze Židy přistěhované, „své“ místní nevydaly (např. Bulharsko, Rumunsko)
- Slovensko vydalo všechny své Židy (58 tisíc)
- Celkem bylo vyvražděno [] evropských Židů (z Německa, Rakouska, Francie, Dánska, Norska, Itálie, Řecka, Slovenska, Maďarska a dalších)

Genocida Romů

- Romové byli určeni za rasově [] a z tohoto důvodu byli též určeni k likvidaci
- Jejich osud byl podobný Židům, bohužel v jejich případě se nevedla tak přísná evidence
- Do konce [] měli nařízeno usadit se a zanechat kočovného života, úřady pak o nich museli podávat hlášení
- Od srpna 1940 byli někteří posíláni do kárných táborů (Lety u Písku, Hodonín u Kunštátu)
- Od roku 1943 byli Romové v celé Říši posíláni do Osvětimi, výjimky, které nebyly zahrnuty do transportů, byly posílány ke []
- Počty jejich obětí jsou pouze odhadovány, z původních [] Romů žijících na území Protektorátu jich přežilo cca 800

Svět po 2. Světové válce

První poválečná léta

- Po válce Evropa poničená, potřeba obnovy průmyslu, zemědělství i dopravy
- Ideologické rozpory mezi spojenci
- SSSR se nechtěl vzdát dobytých území
- 1946 projev Winstona Churchilla ve [] – použil označení „železná opona“

Marshallův plán 1948

- Rozsáhlý plán hospodářské pomoci Evropě
- Navrhl ho americký ministr zahraničních věcí George C. Marshall (1880-1959)
- Finanční pomoc Evropě v hodnotě [] dolarů, zúčastnilo se 16 států
- SSSR odmítl a donutil odmítnout i státy pod svou sférou vlivu (i ČSR)
- V reakci na to založil SSSR [] (RVHP)

Organizace spojených národů

- Organizace, která má zajišťovat []
- Nahradila Společnost národů
- Ustanovena 1945
- Charta OSN obsahuje:
 - Ochrana míru
 - Garance sociálního pokroku
 - Zvyšování obecného blahobyt
 - Ochrana lidských práv
- Výkonnou pravomoc má []
- 1948 vydána Všeobecná deklarace lidských práv
- Součástí OSN jsou i Mezinárodní měnový fond (MMF), Organizace pro výživu a zemědělství (FAO), Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) aj.

Poválečné Německo

- Vítězné mocnosti si Německo rozdělily do [] zón, Berlín také
- 1945-46 [] proces – obviněno 22 hlavních nacistických vůdců, obžalováni z válečných zločinů, ze zločinů proti lidskosti a proti míru
- Snaha o obnovu Německa, rozdílné názory na další vývoj
- Krize mezi spojenci vyvrcholila v červnu 1948, SSSR uzavřel celý Západní Berlín a přerušil dodávky elektřiny - tzv. berlínská krize

- Američané vytvořili [] most a Berlíňany (2 miliony) zásobovali, blokáda trvala až do května 1949
- Rozdělení Německa již bylo []
- V květnu 1949 vznikla Spolková republika Německo (SRN), v říjnu 1949 pak Německá demokratická republika (NDR)

Studená válka

= stav politických sporů, vojenského napětí, zástupných válek a hospodářské konkurence, který vypukl po 2. sv. válce mezi Sovětským svazem a jeho satelity a západními státy

Poválečné období 1945-1947

- Během 2. sv. války anektoval Sovětský svaz několik republik – Litva, [] , Estonsko, [] , část Finska a přičlenil je jako sovětské svazové republiky
- země, které Sověti osvobodili a po válce okupovali, byly začleněny jako satelitní státy – NDR, PLR, BLR, MLR, ČSSR, RSR
- státy východního bloku převzaly [] hospodářství i systém tajné policie na potlačování protikomunistického odporu
- USA ponechaly v Evropě své vojenské jednotky

Od politiky zdržování po Korejskou válku 1947-1953

- březen 1947 vyhlášena [] doktrína – politika aktivní podpory zemím ohrožených komunismem (hl. Řecko a Turecko)
- [] komunistický puč v ČSSR
- 1948-49 blokáda Berlína – SSSR bránil dodávkám jídla a zásob do Západního Berlína, překonána leteckým mostem
- duben 1949 založeno [] (Organizace severoatlantické aliance)
- 1949 vznik Spolkové republiky Německo (SRN) a Německé demokratické republiky (NDR)
- [] v Číně Mao Ce Tung porazil Čankajškovu vládu, vznik komunistické Čínské lidové republiky
- červen 1950 Kim Irsenova armáda (Severní Korea) vtrhla do Jižní Koreje, ta podpořena OSN, účast mezinárodních armád → korejská válka, příměří podepsáno až 1953, Korea rozdělena [] rovnoběžkou. V obou státech nastoleny diktátorské režimy, v Jižní Koreji od roku 1987 demokracie

Krise a vystupňování 1953-1962

- 1953 umírá Stalin, nastupuje Nikita Chruščov, v USA prezidentem Eisenhower
- 1956 Chruščov otevřeně kritizuje Stalinovu éru → []
- 1955 založena [] smlouva – vojenský pakt evropských zemí
- [] povstání v Maďarsku – snaha o umírněný komunismus – tvrdě potlačeno sovětským vojskem (20 000 lidí zabito, tisíce lidí deportováno do SSSR, vůdci povstání popraveni)
- nacionalistická hnutí v Jižní Americe často spojována s komunismem, soupeření východu a západu při dekolonizaci Afriky

- 1961 založeno Hnutí [] států – nově vznikající státy v Jižní Americe, Africe a Asii se odmítly přidat na stranu Sovětů či Západu
- vyvíjeny zbraně dlouhého doletu – 1957 Sověti vypustili první mezikontinentální raketu
- říjen 1957 vypuštěn [] na oběžnou dráhu – sovětský satelit
- leden 1959 revoluce na Kubě, k moci [], invaze USA v Zátocě sviní – neúspěšná, Castro požádal o pomoc SSSR – 1962 umístil na Kubu jaderné rakety – USA blokáda Kuby, tzv. [] krize -nakonec krize zažehnána, uzavřena dohoda (SSSR stáhne rakety z Kuby, USA z Turecka)
- 1961 postavena [] zeď, důvodem bylo příliš mnoho emigrantů z východního do západního Německa
- 1964 Chruščov sesazen

Politika uvolňování 1962-1979

- svět se již nerozděloval na dva jasné tábory východ a západ
- hospodářský růst západní Evropy a Japonska, hluboká hospodářská krize v SSSR
- 1966 vystoupení Francie z NATO
- 1968 [] v ČSR – reformy a uvolňování, snaha o demokratizaci – vpád sovětských vojsk a vojsk Varšavské smlouvy – následovala velká emigrace
- 1964-1975 válka ve [], USA chtěly zabránit nástupu komunismu v J Vietnamu (císařství), Vietnam sjednocen pod komunistickou vládou
- 1972 podepsána smlouva [] – smlouva o omezení zbraní mezi USA a SSSR
- 1973 [] krize – OPEC záměrně snížil těžbu ropy, vyhlášeno embargo na státy, které podporují Izrael
- 1979 podepsána SALT II – smlouva o omezení či zákazu výroby zbraní s jadernými hlavicemi mezi USA a SSSR

Druhá studená válka 1979-1985

- 1979 invaze sovětských vojsk do [] (válka až do 1989) → USA odstoupilo od SALT II, uvalilo embargo na dodávky obilí a technologií do SSSR, bojkot letních olympijských her v Moskvě 1980 – zhoršení vztahů USA a SSSR
- závody ve zbrojení způsobily v SSSR hospodářskou stagnaci, sovětská armáda byla největší na světě
- na poč. 80. let USA přesvědčily OPEC, aby těžila více ropy – nadbytek ropy na trhu (hlavní exportní produkt SSSR)
- 1983 SSSR sestřelil korejský Boeing 747 (na palubě i americký kongresman), že narušil jejich vzdušný prostor, zemřelo všech 269 pasažérů, jako odpověď byl proveden zkušební jaderný útok NATO

Poslední roky 1985-1991

- 1985 do čela SSSR [] – zahájil perestrojku (ekonomické reformy- umožnil soukromé podnikání) a glasnosť (otevřenost, větší svoboda tisku, transparentnost)
- postupné uvolňování vztahů
- 11.11. 1989 otevřeny hranice mezi západním a východním Německem, [] Německo sjednoceno
- 1989 vlna revolucí v sovětských satelitech (Československo, Polsko, Maďarsko, Bulharsko, Rumunsko) – svrženy komunistické režimy
- [] rozpad SSSR a vznik Společenství nezávislých států

Vývoj a zápas československé demokracie

První republika (1918-1938)

- [] vyhlášena samostatnost Československa, v čele státu Národní výbor
- prezidentem Tomáš Garrigue Masaryk, předsedou vlády Karel Kramář
- ČSR tvořily 4 země: Čechy, Morava, Slovensko a Podkarpatská Rus
- Spory o hranice s Maďarskem a Polskem řešeny válečně
- 1920 vydána ústava
- 1921 podepsána [] dohoda – spojenecká smlouva s Rumunskem a Jugoslávií
- Ve 30. letech za hospodářské krize sílí vliv komunistů a v pohraničí sílí nacionalismus
- 1935 uzavřeny spojenecké smlouvy s Francií a SSSR
- 1935 prezidentem Edvard Beneš, volby vyhrála Sudetoněmecká strana
- Snaha sudetských Němců o rozbití republiky
- [] podepsána Mnichovská dohoda (VB, Francie, Itálie a Německo), ČSR muselo odstoupit Německu pohraniční oblasti

Druhá republika (1938-1939)

- Ochromen [] život
- Znemožněna vojenská obrana státu
- Vyhlášena autonomie Slovenska a Podkarpatské Rusi
- Prezidentem Emil [] (1938-1945)
- 14.3. 1939 vznikl samostatný Slovenský štát
- [] zbytek státu obsazen německými vojsky, vyhlášen Protektorát Čechy a Morava

Protektorát Čechy a Morava (1939-1945)

- Veškerou politickou a hospodářskou moc měl [] protektor – Konstantin von Neurath
- Rozpuštěny politické strany a společenské organizace (Junák, Sokol)
- Vnik československých vojenských jednotek ve Francii a SSSR, později ve VB
- [] proti obyvatelstvu – Židé, kněží funkcionáři KSČ a spolků, vrcholní kulturní představitelé odvezeni do koncentračních táborů
- Vznik [] organizací: Politické ústředí, Obrana národa, Petiční výbor Věrní zůstaneme
- [] = spolupráce s okupanty – nejznámější kolaborant Emanuel Moravec, ministr školství, fašistické organizace (Vlajka)
- 1941 protektorem Reinhard Heydrich

- Zesílena perzekuce, vytvořeno židovské ghetto v Terezíně, likvidace Romů
- 27.5. [] spáchán atentát na Heydricha (Jan Kubiš a Jozef Gabčík) – vypukla tzv. heydrichiáda = masové zatýkání, popravy (asi 1500 lidí), vězení, hledání viníků
- [] vypáleny Lidice, 24.6. 1942 Ležáky – muži starší 15 let zastřeleni, ženy poslány do koncentračních táborů, 8 dětí posláno na převýchovu, ostatní zavražděny
- Ve snaze zničit odboj vypalovány a ničeny další vesnice – Prlov, Javoříčko, Ploština, Zářkov
- Vznik exilové vlády v zahraničí, v čele Edvard Beneš
- 1943 podepsal Beneš smlouvu se SSSR o válečné a poválečné pomoci
- 19.8. 1944 vypuklo Slovenské národní povstání, cílem bylo osvobodit Slovensko a obnovit ČSR, přešlo v partyzánskou válku
- Březen 1945 sestavena v Moskvě nová čs. vláda, předsedou Zdeněk Fierlinger
- 5.4. 1945 vyhlášen Košický vládní program – spolupráce se SSSR, zestátnění průmyslu, bank, zákaz většiny předválečných politických strany
- [] vypuklo Pražské povstání
- 8.5. 1945 republika osvobozena spojeneckými i sovětskými vojsky – [] čára osvobození byla Karlovy Vary – Plzeň – České Budějovice

Poválečné Československo (1945-1947)

- Obnova republiky, [] Podkarpatská Rus
- Omezena parlamentní demokracie, zákony nahrazeny [] dekrety
- Prezidentem Edvard Beneš
- 1945 1. vlna znárodňování: znárodněny doly, zbrojní a těžký průmysl, banky, pojišťovny, zahájena pozemková reforma (osídlování vylidněného pohraničí)
- Odsun Němců – vysídleno asi 3 miliony Němců
- [] volby, vítězem KSČ, předsedou vlády Klement Gottwald
- Soudní procesy s kolaboranty a válečnými zločinci
- Orientace zahraniční politiky na SSSR, odmítnut []

Komunistické Československo (1948-1989)

- Rozpory demokratických politiků s KSČ vyvrcholily demisí 12 ministrů, [] Beneš jejich demisi pod nátlakem přijal, na jejich místa jmenování ministři za KSČ = komunistický převrat, tzv. []
- Nastolena komunistická totalita, odstraňování lidí, kteří nesouhlasili s komunistickou politikou, ze závodů, škol a dalších institucí
- Nová [], Beneš ji odmítl podepsat, odstoupil, prezidentem Klement Gottwald
- Emigrace tisíců lidí

- [] procesy – předem připravené, nepravdivá obvinění, připravené rozsudky (gen. Heliodor Píka, Milada Horáková), nevyhnuli se ani komunistickým funkcionářům (Rudolf Slánský)
- Další etapa znárodnování: znárodněny všechny podniky s více jak 50 zaměstnanci, nemocnice, lázně, nakonec i drobné firmy
- [] soukromý sektor
- Kolektivizace zemědělství, zakládání JZD
- Uzákoněno tzv. plánované hospodářství, [] plány
- 1953 [] reforma – většina lidí přišla o své úspory (300 korun za nové v poměru 1:5, ostatní peníze v poměru 1:50)
- 1960 vydána socialistická ústava, zakotvovala vedoucí úlohu KSČ
- Na konci 60. let otevřená kritika komunistické strany, 1968 schválen tzv. Akční program – chtěl do ekonomiky zavést prvky tržního hospodářství, rozšíření občanských práv, rehabilitaci nespravedlivě postižených – [] – období politického uvolnění, reformy nechtěly změnu režimu, jen tzv. Komunismus s lidskou tváří
- Nátlak ostatních socialistických států na ukončení reformy
- Výzva Dva tisíce slov – manifest varující před návratem ke starým poměrům
- [] okupace vojsky Varšavské smlouvy, členové vedení státu a KSČ zatčeni a odvezeni do Moskvy, donuceni podepsat Moskevský protokol – legalizoval přítomnost sovětských vojsk na našem území
- Další velká vlna emigrace
- Ustoupení od reformy – na protest se upálil Jan [] (16.1. 1961) a ještě Jan Zajíc a Evžen Plocek
- 1969 nástup Gustáva Husáka do čela KSČ – počátek []
- 1975 Gustáv Husák prezidentem
- Budování panelových sídlišť, stavba dálnic, metra
- [] – občanská iniciativa, která kritizovala státní moc za nedodržování lidských práv – nejvýznamnější signatáři byli V. Havel, J. Patočka, P. Uhl, L. Vaculík ... - signatáři pronásledováni, vyhazováni z práce, věznění, nuceni ke spolupráci s STB ...
- 1978 první československý astronaut ve vesmíru – Vladimír []
- V 80. letech se ještě více projevil hospodářský, ale i kulturní úpadek
- Vysoký poměr průmyslu, žádná nezaměstnanost – efektivita výroby přesto nízká
- Velká devastace životního prostředí, surovinová závislost na SSSR
- [] Sametová revoluce – pád komunistického režimu a přechod k demokracii
- Revoluce byla nenásilná, nezemřel ani jeden člověk, nebylo zapotřebí vojenské síly

Demokratizace Československa (1989-1992)

- 29.12. 1989 abdikoval Husák, prezidentem Václav []
- Republika přejmenována na ČSFR
- Červen 1990 se konaly svobodné volby, zvítězilo OF (Občanské fórum) spolu s VPN (Verejnosť proti násiliu)
- Přejchod k tržnímu hospodářství a demokracii
- [] = návrat zestátněného majetku původním majitelům (od roku 1948)
- Majetek zestátněný mezi lety 1945-48 byl předmětem [] privatizace, proběhla ve dvou kolech, ukončena byla 1994, do té doby byly podniky státními, nic se nemodernizovalo
- [] rozpad ČSFR, vznik České republiky a Slovenské republiky, oba státy udržují dobré vztahy

Česká republika

- Prezidentem Václav Havel, premiérem Václav Klaus
- [] se ČR stala členem NATO
- 2003-2013 prezidentem Václav Klaus
- [] se stala členskou zemí EU
- 2007 se stala členem Schengenského prostoru
- 2013 se konala 1. přímá volba prezidenta, zvítězil Miloš Zeman

Česká republika na prahu 21. Století

Politika

- 1993 vznik samostatné České Republiky, prezidentem Václav Havel, předsedou vlády Václav Klaus
- Na podzim 1997 vypukla vládní krize, kvůli finančním skandálům v ODS, Klaus podal demisi, jmenována přechodná vláda
- [] zvítězila ve volbách sociální demokracie (ČSSD), Miloš Zeman předsedou vlády, podepsána tzv. [] smlouva mezi ČSSD a ODS
- 2002 opět vítězství ČSSD ve volbách, předsedou vlády Vladimír Špidla
- Během vlády ČSSD se na postu premiéra vystřídal ještě Stanislav Gross (2004) a Jiří Paroubek (2005)
- [] vyhrála volby ODS, do čela vlády se postavil Mirek Topolánek, který podal demisi 2009
- Během Topolánkovy vlády se v Praze konal summit EU s USA, navíc ČR předsedala Radě Evropy.
- Následovala dočasná vláda Jana Fishera
- 2010 zvítězila ve volbách ODS, premiérem se stal Petr Nečas, kvůli korupční aféře podal 2013 demisi
- Dočasně jmenována vláda Jiřího Rusnoka, nezískala důvěru Poslanecké sněmovny, byla jmenována prezidentem Zemanem, nevzešla z voleb
- Ve volbách roku [] vyhrála ČSSD, premiérem se stal Bohuslav Sobotka
- roku 2017 vyhrálo ve volbách Hnutí ANO v čele s Andrejem Babišem

Ekonomika

- Po roce 1989 došlo k transformaci centrálně řízeného hospodářství a [] státního majetku.
- V rámci restitucí byla také navrácena část majetků znárodněných po roce 1948.
- V roce 1995 se země stala členem []. Po vstupu země do Evropské unie následovalo období hospodářského růstu.
- Tak jako většinu států světa, i Česko zasáhla světová ekonomická krize. Projevila se zejména poklesem HDP o 4,5 % v roce 2009, zvyšováním nezaměstnanosti a růstem zadlužení státu.
- Bankovní systém oproti tomu krizi odolal a negativní jevy nebo přímo krachy bank jako v jiných státech EU se neuskutečnily.
- dluhová krize Eurozóny se Česka prozatím nedotýká.
- Velké problémy v budoucnosti mohou způsobit vysoké rozpočtové deficity a rostoucí státní dluh. Jeho výše není vysoká, ovšem tempo růstu je neúměrné.

- Přes určité problémy je vývoj a současný stav státních financí České republiky posuzován odborníky poměrně příznivě. Od roku 2011 má ČR hodnocení AA-, což je čtvrté nejlepší možné hodnocení.

Česká republika na poli mezinárodních vztahů

ČR – suverénní a nezávislý stát

- ČR je nezávislý, [] stát s demokratickým politickým systémem
- Suverenita ČR se projevuje tím, že všechny ostatní státy i mezinárodní organizace uznávají samostatnost a nezávislost našeho státu
- Veřejná moc, která je na našem území uplatňována vychází výhradně z vůle nás občanů, a nikoli z vůle nějaké cizí mocnosti
- ČR rozhoduje svobodně a nezávisle o tom, do jakých mezinárodních organizací vstoupí, jaké mezinárodní smlouvy se zavážeme plnit
- Naše zahraniční politika se orientuje na [] se státy, které jsou nám kulturně, politicky i hospodářsky nejbližší

Mezinárodní právo

- Mezinárodní právo upravuje vztahy mezi [], nikoli mezi osobami
- Státy vůči sobě vystupují jako rovnoprávné jednotky
- Právní normy jsou obsaženy v mezinárodních smlouvách
- Na základě mezinárodních smluv někdy vznikají mezinárodní []
- Mezinárodní organizace jsou sdružení států, které se spojily k prosazování společných záměrů na mezinárodním poli
- Státy se v mezinárodních smlouvách právně zavazují k respektování určitých pravidel
- Nejvýznamnější jsou tzv. mnohostranné smlouvy, které jsou závazné pro všechny státy světa, vytvářejí tzv. „světový právní řád“ - např. Charta OSN

Mezinárodní smlouvy na ochranu lidských práv a svobod

- Všeobecná [] lidských práv
 - přijata 10. prosince 1948 Valným shromážděním OSN
 - je souhrnem lidských a občanských práv a svobod
 - není právně závazná
 - slouží jako návod a vzor pro všechny státy
- Mezinárodní pakt na ochranu občanských a politických práv a Mezinárodní pakt na ochranu hospodářských, sociálních a kulturních práv
 - Oba přijaty OSN roku 1966
 - Jsou právně závazné – jejich nedodržování má právní důsledky
- [] o právech dětí
- Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace
- Úmluva o politických právech žen
- Evropské mezinárodní smlouvy

- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
 - přijata [] členskými státy Rady Evropy
 - na jejím základě vznikl Evropský soud pro lidská práva
- Evropská sociální charta
 - upravuje hospodářská a sociální práva
- Závěrečný akt Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě
 - přijat 1975 v Helsinkách

Ochrana a bezpečnost ČR

- Obranu a bezpečnost státu proti vnějšímu nepříteli zajišťuje []
- Hlavním úkolem je obrana státní suverenity a nedotknutelnosti státního území
- ČR má závazky vůči svým spojencům při společné obraně, při účasti na mírových operacích, při záchranných a humanitárních akcích
- Vrchním velitelem ozbrojených sil je [] ČR
- Správu úseku obrany vykonává Ministerstvo obrany ČR

NATO – Severoatlantická aliance

- Založeno [] – USA, Kanada a evropské státy
- Důvodem založení byla především obava ze SSSR
- Členskými zeměmi jsou: Belgie, Česko, Dánsko, Francie, Island, Itálie, Kanada, Lucembursko, Maďarsko, Německo, Nizozemsko, Norsko, Polsko, Portugalsko, Řecko, Španělsko, USA, Velká Británie, Turecko
- ČR, Maďarsko, Polsko se staly členy roku 1999
- Pokud by došlo k napadení některého členského státu, ostatní členové NATO mají povinnost ho bránit (viz. 11.9. 2001)

Obyvatelstvo ČR v 21. Století

Historický vývoj obyvatelstva

- V pravěku na našem území [] (cca 500 př.n.l.), pak vystřídání Germány (přelom letopočtu), v 5. st. příchod Slovanů
- V 11. st. nárůst obyvatel, příchod [], oblast Česka se tak stala dvojjazyčnou
- Počátkem 15. st. přichází na naše území první skupiny kočovných Romů
- Kolem roku 1500 čítala Praha 40 tisíc obyvatel a byla 3. největším městem Evropy, celkový počet obyvatel na území dnešní ČR se odhaduje na cca 2 miliony
- Největší úbytek obyvatelstva spadá do období 30-leté války – hladomory, epidemie, válka
- Od roku 1778 zavedeny tzv. [] knihy – evidence obyvatelstva v každé obci
- Na konci 18. st. žilo v Čechách 4,9 milionu lidí, o 100 let později již 9,5 milionu, Praha měla tou dobou 0,5 milionu obyvatel

Obyvatelstvo 20. Století

- Nejvýznamnější mezníky ve vývoji obyvatelstva:
- 1918 – za války klesla porodnost, epidemie španělské chřipky, cca 10 milionů obyvatel (30% Němci, 2% Židé)
- 1938 – se ztrátou území ztráta i 36% obyvatel, emigrace Židů, zvýšená porodnost (Němci, Češi ze strachu před nuceným nasazením), během války zemřelo 77 tisíc Židů, 5 tisíc Romů (nikdo je nepočítal) a asi 50 tisíc lidí nuceně nasazených či zajatců
- 1945 – odsun 3 milionů Němců, obyvatelstvo převážně české
- 1948 – odchod 60 tisíc emigrantů, více pracujících žen, méně dětí
- 1968 – emigrace 245 tisíc obyvatel
- Po roce [] se poprvé zastavil růst počtu obyvatelstva
- Počet obyvatel Česka dosahuje 10 505 445 (k 1. lednu 2012), v Evropě je Česko na 14. místě, ve světě patří České republice 78. místo ze 194 států.

Hustota zalidnění

- Česko má v Evropě nadprůměrnou hustotu zalidnění - [] obyvatel/km²
- Úplně nejnižší hustotu mají Prachaticko (37 obyvatel/km²) a Českokrumlovsko (37,5 obyvatel na km²).
- Nejvyšší hustotu zalidnění mají kromě čtyř městských okresů (Praha, okres Brno-město, okres Ostrava-město, okres Plzeň-město) také průmyslové oblasti jako Most, Teplice, Ústí nad Labem, Karviná a další, které mají přes 200 obyvatel/km²

Národnostní menšiny

- Při sčítání lidu v roce 2011 se celých 25% obyvatel (2 642 666) k žádné národnosti nepřihlásilo, 163 648 (1,6 %) se pak přihlásilo ke dvěma národnostem.
- k české národnosti se hlásilo 6 711 624 (64,3%) obyvatel, druhou nejsilnější skupinou byla národnost moravská (521 801 - 5,0%) a na třetím místě národnost slovenská (147 152 - 1,4%),
- následovaly národnost ukrajinská (53 253 - 0,5%), polská (39 096 - 0,4%) a vietnamská (29 660 - 0,3%).
- odhadovaný počet občanů romského etnika je asi 250 tisíc obyvatel

Náboženské složení

- Česká republika je zemí s nízkým množstvím lidí deklarujících příslušnost k nějaké církvi či náboženské společnosti, pouze 2 175 087 deklarovaných věřících (tj. 20,6 % obyvatel)
- Druhou největší církví je Českobratrská církev evangelická, k níž se přihlásilo 51 936 občanů.
- Dále v ČR působí Církev československá husitská, 39 tisíc členů (0,37 %). Vyšší podíl věřících má ještě Pravoslavná církev, která má celkem 27 tisíc členů, Svědkové Jehovovi s 13 tisíci
- 707 649 lidí se označilo za věřící bez příslušnosti k nějaké církvi.
- k judaismu se hlásí 1 500 obyvatel, k islámu téměř 3 500 lidí, k buddhismu se hlásí přes 6 100 osob.
- K ateismu se hlásí 1 075 obyvatel
- Individuální víra a malé, atypické a alternativní skupiny stále rostou.

Velmoci současného světa

- [] je označení státu, který má díky své hospodářské, vojenské, diplomatické nebo kulturní moci určující vliv na mezinárodní vztahy.
- Označení velmoc se začalo používat po Vídeňském kongresu (1815). V dnešní době se za velmoci považují především členské státy Rady bezpečnosti OSN (Čína, USA, Francie, Rusko, Velká Británie).
- [] označuje stát, disponující takovou mocí, že může ovlivňovat velkou část planety.
- Termín vznikl po 2. světové válce a vztahoval se především na USA a SSSR
- V dnešní době se za supervelmoci považují USA, Rusko, Čína či Evropská unie

USA

- Federativní republika, v čele prezident Donald Trump, 313 mil. obyvatel
- Vznik 1783, hl. město Washington
- Politický systém je většinový. K americké politické kultuře patří velká soupeřivost mezi dvěma největšími stranami a vysoký podíl veřejnosti v politice.
- [] strana – strana se hlásí ke konzervatismu a v praxi i nacionalismu, a snaží se např. o rozvoj podnikání. Jedna ze dvou hlavních stran, má statut pravice.
- [] strana – oficiálně liberální strana, soustředí se na rozvoj sociální a státní oblasti. V Americe má statut levice.“
- Zakládající člen OSN
- Současní spojenci – Austrálie, Japonsko, Izrael, státy NATO
- Úzké diplomatické vztahy s Mexikem a Kanadou
- V posledních letech bylo USA zapojeno do válečných konfliktů v Afghánistánu, Iráku, Libyi, Sýrii

Ruská federace

- Největší stát světa, 145 milionů obyvatel
- Následník Sovětského svazu, vznik 1991, hlavní město Moskva
- Od roku 2012 prezidentem Vladimír []
- Ruská federace je zastupitelská demokracie a poloprezidentská republika (hlava státu má velkou výkonnou moc, převažuje moc zákonodárnou).
- Parlament má 2 komory: Radu federace a Státní dumu, v současné době jsou zde zastoupeny 4 strany
- Rusko je členem skupiny vyspělých národů G20, Rady Evropy, OBSE, APEC, BRICS.

- V důsledku událostí na poloostrově Krymu (2014) přijali lídři Evropské unie, stejně jako Spojených států amerických politické sankce vůči Ruské federaci, neboť odmítli uznat Krymské referendum o připojení poloostrova k Ruské federaci.

Evropská unie

- Evropská unie (EU) je [] a [] unie, kterou tvoří [] evropských států s 500 miliony obyvatel
- EU vznikla v roce [] na základě Smlouvy o Evropské unii
- Za úspěšný boj o demokracii a lidská práva, za usmíření v Evropě a sjednocení kontinentu byla v roce 2012 Evropské unii udělena Nobelova cena za mír
- Podmínky vstupu do EU:
 - Při prvních rozšířeních evropských společenství nebyla stanovena žádná kritéria, která by noví členové museli splnit. Situace zemí střední a východní Evropy se značně odlišovala od předchozích přistupujících zemí, Evropská rada proto v červnu 1993 v Kodani určila obecné závazné podmínky, tzv. Kodaňská kritéria:
 - *politická kritéria:* kandidátská země musí mít stabilní instituce zajišťující demokracii, právní stát, dodržování lidských práv a práv menšin
 - *ekonomická kritéria:* země musí mít fungující tržní ekonomiku schopnou se vypořádat s konkurenčními tlaky uvnitř Unie
 - *kritérium přijetí Acquis communautaire:* země musí být schopná přijmout závazky vyplývající z členství, včetně cílů politické, hospodářské a měnové unie

Čína

- Již před 2. světovou válkou v Číně soupeření Kuomintangu a komunistů (Mao Ce-tung)
- 1946 občanská válka, komunisté zvítězili a [] vyhlášena Čínská lidová republika
- Kuomintang se stáhl na [] a deklaruje ho jako samostatný stát
- 1966 zahájena tzv. [] revoluce – ničení starých památek, pokusy o ryze komunistické hospodaření, pronásledování nepřátel státu, trvala 10 let – země velmi poškozena
- Zavádění kapitalistických prvků v hospodářství, budování moderního průmyslu
- Dodnes se v zemi nedodržují lidská práva

Konflikty současného světa

Afghánistán

- 1933-1973 monarchie, sesazena nekrvavým pučem
- 1978 komunistický puč
- 1979-1989 okupace sovětskými vojsky
- 1996 k moci [] (radikální nábožensko-politická skupina, muslimská), ovládal 90% země
- 2001 po teroristických útocích v USA Tálibán svržen americkým vojskem (operace Trvalá svoboda)
- Tálibán má v současnosti pod kontrolou menší část země, oficiální vláda pouze oblast hlavního města a vojenští velitelé zbytek země.
- od 2014 prezidentem Ašraf Ghaní

Irák

- 1921 Irácké království
- 1958 Irácká republika
- 1968-2003 ovládána socialistickou stranou []
- 1978 prezidentem Saddám []
- 1990-91 válka v [], Irák okupoval Kuvajt, proti se postavila koalice států OSN, v čele s USA, ČSR se účastnila také
- 2003-2011 okupace Iráku vojsky USA (záminkou byly údajné zbraně hromadného ničení), svržen režim Saddáma Husajna, rozpoutána občanská válka mezi šíity a sunnity
- Od roku 2009 se situace uklidňuje, přesto práva a svobody uvedené v ústavě nejsou vždy dodržovány

Izrael a Palestina

- Zřízen [] z rozhodnutí OSN v Palestině
- Proti arabské státy
- 1948 1. arabsko-izraelská válka – Izrael zvítězil, uhájil svou samostatnost
- Následovaly ještě další války:
 - 1967 [] válka s Egyptem, Sýrií a Jordánskem, Izrael zvítězil a získal nová území – Pásmo Gazy, Západní břeh, Sinajský poloostrov
 - 1973 Jomkipurská válka s Egyptem a Sýrií, Izrael zvítězil, ale utrpěl velké ztráty
 - 1982 první libanonská válka (muslimské hnutí Hizballáh)
 - 2006 druhá libanonská válka s hnutím Hizballáh
- Postupně uzavřeny mírové dohody s Egyptem (1977), Jordánskem (1994)
- 1991 Madridská konference – od roku 1948 se poprvé sešly znepřátelené strany u jednoho stolu
- 1993 vznik autonomní [] – Pásmo Gazy a Západní břeh Jordánu

- 2008 půlroční příměří mezi Izraelem a Hamásem
- Neustálé teroristické útoky ze strany Palestinců trvají dodnes, Izrael jim oplácí leteckými útoky

Sýrie

- [] nezávislost – Syrská arabská republika
- 1958-1961 spojena s Egyptem
- 1963 k moci strana Baas, zaveden policejní stát, vyhlášen výjimečný stav, omezena občanská práva
- 1982 povstání ve městě Hamá, brutálně potlačeno, zabito až 10 tis. lidí
- 1982-2005 syrské jednotky v Libanonu
- 2011 protesty proti nynějšímu zřízení, ukončen výjimečný stav, protesty ale neustávaly a zasáhla armáda – [] válka stále trvá
- Do konce června 2014 mají být z rozhodnutí OSN vyvezeny ze Sýrie všechny chemické zbraně

Korea

- Od roku 1910 pod nadvládou Japonců
- Po válce ustanovena okupační správa USA a SSSR, Korea byla rozdělena 38. rovnoběžkou
- 1948 vyhlášena Korejská republika (Li Syn-man) a Korejská lidově demokratická republika (Kim Ir-sen)
- [] Korejská válka, KLDK otevřeně podpořena Sovětským svazem a Čínou
- 1953 uzavřeno [], dosud nebyla podepsána mírová smlouva

Ukrajina

- [] nezávislou republikou, rozdělena na 24 oblastí, 2 statutární města (Kyjev a Sevastopol) a autonomní republiku Krym, proruská politická orientace
- 2004 proběhla tzv. Oranžová revoluce a následovala orientace na [] Evropu, do čela Ukrajiny Viktor Janukovyč
- Nestejný rozvoj oblastí, jih a východ Ukrajiny spíše proruský
- Snahy o přičlenění Ukrajiny do Evropské unie, Janukovyč na konci roku 2013 od jednání ustoupil – vlna protestů a demonstrací
- V reakci na to začalo sílit proruské hnutí na východě země, snaha Krymu odtrhnout se
- 17.3. 2014 se Krym prohlásil za samostatnou republiku a požádal o začlenění do Ruské federace
- Situace na východní Ukrajině je stále napjatá, občanská válka se separatisty (podporování Ruskem)

11. září 2001

- Proběhla v USA série teroristických útoků
- 19 mužů z islámské organizace [] uneslo 4 dopravní letadla
- 2 letadla narazila do věží Světového obchodního centra v New Yorku
- 1 letadlo narazilo do budovy Pentagonu ve Washingtonu, D.C.
- 1 letadlo se zřítilo v Pensylvánii – pasažéři se pokusili únosce zneškodnit

Důsledky teroristického útoku

- Při útocích celkem zemřelo 2 997 lidí, téměř všichni byli civilisté
- Přibližně 12 000 lidí - téměř všichni pod zónou nárazu - se dostalo ven, ale přinejmenším 1 500 lidí v obchodním centru - a možná mnohem víc - přežilo nárazy letadel, ale zemřelo, protože se jim nepodařilo uniknout z místností, kde se nalézali, nebo z výtahů, dokud ještě budovy stály.
- V důsledku celé tragédie zahynulo 343 hasičů, 87 příslušníků *Port Authority Police Department*, 28 Newyorských policistů a 36 civilních zaměstnanců Pentagonu.
- V troskách přežilo pouhých [] lidí.
- Teroristické útoky měly výrazný dopad na zdraví obyvatel New Yorku. Z budov se při jejich pádu uvolnilo velké množství velmi jemného prachu, který pokryl široké okolí, někde až do výšky několika centimetrů.
- Dalším nebezpečím je rychlý rozvoj rakoviny u lidí zasažených prachem ze zřícených budov.
- Záběry a informace o teroristických útocích vysílala [] čase všechna významná světová media.
- Útoky měly výrazný vliv na mezinárodní politiku. Státy NATO poprvé v historii organizace aktivovali článek 5 Washingtonské smlouvy: „*Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto odsouhlasily, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich uplatní právo na individuální nebo kolektivní obranu, uznané článkem 51 Charty Spojených národů, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v souladu s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a udržet bezpečnost severoatlantické oblasti.*“

Opatření

- Prezident George Bush vyhlásil válku proti [] cílem je čelit teroristickým hrozbám, zabránit teroristům v jejich činech a potlačit vliv teroristických organizací
- V říjnu 2001 vpadli americké síly do Afgánistánu, kde al-Kajdá cvičila své bojovníky pod záštitou místní vlády
- V USA vydán [] - Nařízení rozšiřuje pravomoci amerických vládních agentur a silových složek za účelem boje s terorismem v USA i mimo něj. Zasahuje do několika svobod a oblastí občanského života běžného obyvatele Spojených států.

- Mnoho dalších zemí také posílilo anti-teroristickou legislativu a pravomoci svých bezpečnostních složek.
- 2. května 2011 byl dopaden a zabit [redacted] – strůjce teroristických útoků

Bezpečnost lidí

Terorismus

- Terorismus je užití násilí s cílem zastrašit protivníka a dosáhnout politických cílů
- Terči teroristických akcí jsou většinou civilisté
- Nejčastěji atentáty, bombové útoky, únosy osob nebo dopravních prostředků
- Teroristické útoky v posledních letech:
 - 2001 New York
 - 2004 Madrid
 - 2004 Beslan
 - 2005 Londýn
 - 2013 Boston
 - 2015 Paříž
 - 2016 Brusel

Kriminalita

- je porušování právních norem společnosti, sankce určuje trestní právo
- Kriminalita mladistvých se týká věkové kategorie 15–18 let. V tomto období dospívání, které je považováno za kritické, se formují hlavní rysy osobnosti
- co není zákonem zakázáno, je dovoleno
- Přestupky a trestné činy jsou určeny zákonem

Válka

- VÁLKA je konflikt s použitím násilí za účelem přemožení druhé strany
- Nebezpečí války světového rozsahu
- Stále více zemí vlastní zbraně hromadného ničení (jaderné, biologické, chemické)
- Při použití těchto technologií by válka byla ještě ničivější než obě světové, mohla by vyhubit lidstvo
- Snahou o řešení je celosvětová spolupráce (OSN), lokální bezpečnostní pakty (NATO) a výchova k toleranci, demokracii, mírumilovnosti a zodpovědnosti

Násilí

- *Násilí je „záměrné použití nebo hrozba použití fyzické síly proti sobě samému, jiné osobě nebo skupině či společnosti osob, které působí nebo má vysokou pravděpodobnost způsobit zranění, smrt, psychické poškození, strádání nebo újmu“ (definice WHO).*
- každoročně ztratí život v důsledku násilí asi 1,6 milionu lidí
- násilí patří mezi nejvýznamnější příčiny úmrtí lidí mezi 15 a 44 lety věku

Třetí svět

- Autorem termínu je francouzský demograf Alfred Sauvy
- Třetí svět je označení používané pro státy světa, které jsou považovány za méně rozvinuté
- Označení pochází z doby studené války – 1. svět: kapitalistický, 2. svět: socialistický, 3. svět: ostatní státy
- Země třetího světa nazýváme též rozvojovými zeměmi, někdy je nazýváme i země Jihu
- Tyto země jsou opožděné ve svém průmyslovém a sociálním vývoji za vyspělými státy

Typické znaky rozvojových států

- Nízký příjem na jednoho obyvatele
- Nedostatek domácího kapitálu
- Nízká produktivita práce
- Vysoký stupeň negramotnosti (až 1/3 obyvatelstva)
- Malý podíl na světovém obchodu
- Nedostatečná výživa obyvatel
- Chronický nedostatek pitné vody
- Nižší průměrný věk obyvatelstva (50-60 let)
- Velká migrace do měst (roku 1960 žilo ve městech 22% obyvatel, v roce 2000 už 40%)
- Vysoký populační růst (Etiopie, Pákistán, Nigérie)
- Nerozvinutý, převážně těžký průmysl
- Špatně fungující státní správa,
- Školství, zdravotnictví, obrana jsou na nízké a nedostačující úrovni

Příčiny vzniku rozvojových států

- Hlavní koloniální mocnosti (Velká Británie, Francie, USA, Belgie, Nizozemí) si po 2. světové válce uvědomovali, že osídlované země mají právo na svou svobodu a nezávislost
- Rychlý odchod mocností z kolonií
- Země nebyly připraveny na změnu režimu a samostatnou existenci

Dekolonizace

- Dekolonizace = odchod mocností z kolonií, kolonie se stávají nezávislými státy
- 2 fáze dekolonizace:
 - 1) 1945-1950 – oblasti jižní Asie (Vietnam, Indonésie), Dálného Východu, arabský svět
 - 2) Kolem roku 1960 a dál - Afrika

Problémy zemí třetího světa

- 1) **Populační exploze** – výroba sice stoupala, ale nepokryla přírůstek populace
- 2) **Potravinová krize** – je třeba posílit zemědělskou produkci, zamezit odchodu pracovních sil do měst, humanitární dovoz potravin situaci neřeší
- 3) **Problémová industrializace** – je možné zavést pouze jednoduchou výrobu, jak technicky, tak technologicky, málo vzdělaných pracovníků
- 4) **Politické problémy** – hospodářský, sociální a kulturní rozvoj závisí na efektivitě politického systému – v rozvojových zemích jsou velmi různorodé:
 - V mnoha zemích se navíc potýkají s náboženskou nesnášenlivostí, kmenovou nenávistí
 - Malá stabilita, časté státní převraty
 - Vysoká korupce
 - Neustálé soupeření Západu a Východu o vliv
- 5) **Humanitární pomoc vyspělých zemí** - tato pomoc často ničí ekonomiku země a konkurenceschopnost místních obyvatel
 - Posílání oblečení do Afriky decimuje místní textilní průmysl
 - Jídlo zadarmo ničí místní zemědělce
 - Humanitární pomoc odnaučuje místní obyvatelstvo soběstačnosti

Globální problémy

Chudoba

- Hranice chudoby = minimální výše příjmů, která je zapotřebí k uspokojení základních životních potřeb – zajištění potravy a obydlí
- Hranice extrémní chudoby je stanovena Světovou bankou na 1USD/den
- Lidé žijící za 1 dolar denně pocházejí především z Afriky
- Nejbohatší jsou občané Evropské unie, USA, Japonska, Kanady

Jiné rozměry chudoby

- Nedostatkem kvalitní zdravotní péče umírají ročně miliony chudých lidí – vysoká úmrtnost dětí
- Rodiče posílají své děti spíše do práce než do školy – negramotnost
- Nedostatečná infrastruktura způsobuje sociální izolaci obyvatelstva – nedostupnost škol, nemocnic, úřadů
- Chudinské čtvrti jsou nebezpečné, často plné gangů

Chudoba na venkově

- 70% všech chudých žije na venkově
- Chudé části světa jsou převážně zemědělské
- Zemědělská práce je málo finančně ohodnocená

Chudoba ve městě

- Typické jsou chudinské čtvrti
- Vysoká koncentrace obyvatelstva
- Vysoká nezaměstnanost
- Nízká vzdělanost
- Vysoké procento onemocnění
- Vysoká kriminalita

Zdraví

- Zdravá populace je hnacím motorem ekonomického růstu
- Vyspělé země- stárnutí populace, civilizační choroby (nemoci srdce, rakovina...)
- Chudé země – nejčastější příčinou úmrtí jsou infekční nemoci, polovina dětských úmrtí je na podvýživu

Podvýživa

- Vede ke snižování schopnosti učit se, nižší produktivita, nižší odolnost vůči nemocem, zpomalení až zastavení tělesného růstu

- Nejčastěji ohroženy děti a ženy

HIV/AIDS

- 40 milionů lidí po celém světě trpí touto nemocí
- 75% z nich žije v Africe
- Má vliv nejen na zdraví, ale i na ekonomiku a sociální strukturu obyvatelstva
- Postihuje většinou obyvatelstvo v produktivním věku, zůstává mnoho sirotků
- Kvůli předsudkům, náboženství či neznalosti se lidé nechraňují před nakažením

Malárie, tuberkulóza

- Na malárii umírá ročně asi 1 milion lidí, většina je mladší 5 let, nejrozšířenější v Africe
- Na tuberkulózu umírají ročně asi 2 milionu lidí, nejvíce nemocných v Africe a Asii

Životní prostředí

- Nedostatek nezávadné pitné vody – bez přístupu k nezávadné vodě žije dnes asi 1,1 miliardy lidí, umírá asi 5 milionů ročně
- Globální oteplování = změny v klimatu vlivem skleníkových plynů, nedostatek srážek, málo úrody, ohroženy nejvíce rozvojové země
- Smog – hlavním zdrojem znečištění je energetika, průmysl, doprava; ohrožuje zdraví lidí ve velkoměstech, poškozují lesy

Globalizace

Globalizace = „Srůstání světa“

- Je sbližování kultur, ekonomik a politiky různých národů a států
- Globalizaci urychlují informační technologie, vytváření mezinárodních trhů

Ekonomická globalizace

- Spočívá v propojování světových trhů, vzniku nadnárodních společností
- Příkladem jsou celosvětově známé obchodní řetězce: Ikea, Tesco, Mc Donalds, Lego
- Přesouvání výroby do oblastí s nižšími výrobními náklady nebo vhodnějším geografickým umístěním

Sociální globalizace

- Propojenost mezi společnostmi a lidmi navzájem
- Rozvoj dopravy rozšířil možnosti turistiky, migrace
- Nerovnoměrná dostupnost informací prohlubuje propast mezi bohatou menšinou a chudou většinou zbytku světa

Kulturní globalizace

- Intenzivní kontakt mezi kulturami, šíření kulturních jevů, vzájemné ovlivňování kultur
- Hlavními centry globalizace jsou velká města (New York, Tokio, Berlín, Londýn, Amsterdam ...), kde je velká koncentrace různých národností, dochází zde ke stírání kulturních rozdílů

Politická globalizace

- Vzájemná integrace a propojování jednotlivých států v mezinárodních společenstvích – OSN, EU, WTO, MMF
- Spolupráce států na mezinárodní úrovni
- Státy se snaží získat spojení

Ekologická globalizace

- Planeta Země je ucelený ekosystém, na kterém jsou lidé závislí
- Oceány, lesy, rostlinné a živočišné druhy, celkové klima jsou globální (veřejné) statky
- Řada ekologických problémů je řešena mezinárodními smlouvami

Globální nerovnost

- Sociální a ekonomický vývoj různých oblastí světa závisí na schopnosti států zapojit se do procesu globalizace
- Obyvatelé „třetího světa“ představují většinu lidstva, ale spotřebovávají nepatrnou část světových zdrojů
- I v chudých zemích existuje elita, která požívá výhod globalizace, stejně tak v rozvinutých zemích se najdou místa, kde je chronická chudoba, nezaměstnanost